

ISTOTA PIENIĄDZA ELEKTRONICZNEGO I JEGO ZASTOSOWANIE W POLSCE

Wstęp

W ostatnich latach w Polsce dynamicznie rozwijają się oraz są coraz bardziej powszechne elektroniczne instrumenty płatnicze. Należą do nich już znane większości społeczeństwa usługi bankowości elektronicznej oraz karty płatnicze. Nowością na naszym rynku są za to inne elektroniczne instrumenty - karty przedpłacone. Mimo braku informacji o nich w mediach, coraz chętniej są one nabywane przez klientów, głównie ze względu na ich bezpieczeństwo oraz szerokie możliwości wykorzystania. Szczególnymi kartami przedpłaconymi, oferowanymi przez niektóre banki w naszym kraju, są instrumenty pieniądza elektronicznego.

Celem tego artykułu jest zaprezentowanie istoty instrumentu pieniądza elektronicznego, w tym zarówno przedstawienie jego właściwości według prawa polskiego, jak i pokazanie cech wyróżniających go wśród innych instrumentów płatniczych. Przedstawione zostaną również instrumenty pieniądza elektronicznego oferowane przez banki oraz sposób ich wykorzystania przez użytkowników.

1. Pieniądz elektroniczny w ustawodawstwie polskim

Pojęcie pieniądza elektronicznego zdefiniowane jest w polskim prawie od 2001 roku w ustawie Prawo bankowe⁶⁹. Zgodnie z nim jest to wartość pieniężna, która stanowi elektroniczny odpowiednik znaków pieniężnych oraz jednocześnie spełnia kilka warunków. Przede wszystkim musi być ona wyrażona w jednostkach pieniężnych i przechowywana na elektronicznych nośnikach informacji oraz jest wydawana na podstawie umowy w zamian za środki pieniężne o nominalnej wartości nie mniejszej niż ta wartość. Ponadto jest na żądanie wymieniana przez wydawcę na środki pieniężne oraz przyjmowana jako środek płatniczy przez przedsiębiorców⁷⁰.

⁶⁸ Praca napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Danuty Marciniak-Neider, Instytut Handlu Zagranicznego, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Gdańskiego.

⁶⁹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, Dz. U. 1997, nr 140, poz. 939 z późn. zm.

⁷⁰ Ibidem, art. 4.

Zgodnie z tą samą ustawą wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego jest czynnością bankową⁷¹.

Kwestie związane z pieniądzem elektronicznym szczegółowo regulowane są ustawą o elektronicznych instrumentach płatniczych z 2002 roku⁷². Zagadnieniom tym poświęcony jest rozdział piąty ustawy. Wprowadzone rozwiązania są wzorowane na uregulowaniach unijnych zawartych w Dyrektywie 2000/46/EC⁷³.

Prawo wydawania, rozliczania i umarzania pieniądza elektronicznego mają oprócz banków również tak zwane instytucje pieniądza elektronicznego⁷⁴. W ustawie precyzyjnie określono sposób zorganizowania i utworzenia tego rodzaju instytucji, a także nadzoru nad ich działalnością. Instytucjami pieniądza elektronicznego mogą być wyłącznie osoby prawne działające w formie spółki akcyjnej, których kapitał zakładowy nie jest niższy od równowartości w złotych 1 miliona euro⁷⁵. Akcje instytucji pieniądza elektronicznego mogą być obejmowane wyłącznie za wkłady pieniężne i muszą być w całości pokryte przed zarejestrowaniem spółki lub podwyższeniem jej kapitału. Założycielami takiej instytucji mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, z tym że założycieli nie może być mniej niż trzech. Muszą oni przedstawić plan działania jednostki na co najmniej 3 lata, w którym wykażą, że instytucja ta będzie w stanie wywiązywać się ze swoich zobowiązań wobec klientów. Instytucje pieniądza elektronicznego muszą również posiadać odpowiednie zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego, uprawniające do wydawania pieniądza elektronicznego i jego instrumentów. Działalność takiej osoby prawnej podlega nadzorowi ze strony Komisji Nadzoru Finansowego⁷⁶ oraz jest ściśle ograniczona do wykonywania czynności bezpośrednio związanych z wydawaniem pieniądza elektronicznego. Instytucja taka ma zakaz prowadzenia działalności kredytowej oraz przyjmowania pod tytułem zwrotnym środków pieniężnych i prowadzenia rachunków tych środków⁷⁷. Restrykcyjne regulacje dotyczące

⁷¹ Ibidem, art. 5, ust. 1.

⁷² Ustawa z dnia 12 września 2002 roku o elektronicznych instrumentach płatniczych, Dz. U. 2002, nr 169, poz. 1385 z późn. zm.

⁷³ Dyrektywa 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 roku w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L 275/39, 27.10.2000.

⁷⁴ Ustawa z dnia 12 września 2002 roku, op. cit., art. 2.

⁷⁵ Ibidem, art. 36 i 40.

⁷⁶ Instytucja nie podlega nadzorowi, jeśli spełnia jednocześnie kilka warunków określonych w artykule 50. ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych.

⁷⁷ Ustawa z dnia 12 września 2002 roku, op. cit., art. 45 i 46.

wprowadzania instrumentów pieniądza elektronicznego w Unii Europejskiej hamują jego rozwój. Potwierdzić to może sytuacja w Stanach Zjednoczonych, gdzie dzięki brakowi regulacji obszernie zajmujących się tą tematyką funkcjonuje wiele produktów pieniądza elektronicznego, zwłaszcza do płatności w Internecie.

Należy dodać, iż choć definicja pieniądza elektronicznego w polskim prawie istnieje od 2001 roku, to przepisy odnośnie do instytucji pieniądza elektronicznego weszły w życie dopiero w dniu uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

Pieniądz elektroniczny służy do regulowania głównie niewielkich płatności. Wynika to z przepisu prawa mówiącego, iż wartość pieniądza elektronicznego nie może być większa niż równowartość w złotych 150 euro, obliczana według średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w dniu wydania⁷⁸. Dzięki temu ograniczeniu pieniądz elektroniczny nie jest instrumentem konkurencyjnym wobec np. kart płatniczych, lecz stanowi jedynie ich uzupełnienie. Może być on za to szczególnie przydatny w mediach elektronicznych (Internet, telefonia komórkowa), gdzie występują stosunkowo wysokie koszty dokonywania niewielkich kwotowo płatności za pomocą przelewu lub przy użyciu karty płatniczej. Pieniądz elektroniczny uważany jest za idealny środek płatności pomiędzy osobami fizycznymi w Internecie oraz dokonywania mikropłatności, szczególnie ze względu na możliwość natychmiastowego przesłania środków pieniężnych i brak angażowania do tego jakichkolwiek pośredników⁷⁹.

Ważne jest również, iż bank zobligowany jest wykupić pieniądz elektroniczny w wartości nominalnej na żądanie posiadacza. Zapewnia to wymienialność pieniądza elektronicznego na pozostałe rodzaje pieniądza. Minimalna wartość wykupu stanowi równowartość w złotych 5 euro, obliczaną według średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w dniu wykupu⁸⁰. Ponadto bank musi zapewnić bezpieczeństwo w zakresie przesyłania pieniądza elektronicznego oraz umożliwić posiadaczowi sprawdzenie co najmniej 5 ostatnich operacji dokonanych za pomocą tego instrumentu oraz stanu środków na nim pozostających⁸¹.

⁷⁸ Ibidem, art. 58.

⁷⁹ M. Kisiel, *Internet a konkurencyjność banków w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 177.

⁸⁰ Ustawa z dnia 12 września 2002 roku, op. cit., art. 60.

⁸¹ Ibidem, art. 62.

2. Istota pieniądza elektronicznego

Pieniądz elektroniczny jest produktem opartym na technologii elektronicznych kart procesorowych - tzw. elektroniczna portmonetka (*electronic purse, multipurpose prepaid card*) lub wykorzystujący oprogramowanie komputerowe, za pomocą którego posiadacz może dokonywać płatności w Internecie - tzw. pieniądz sieciowy (*network based, software based product*)⁸².

Elektroniczne portmonetki (zwane również wielofunkcyjnymi kartami przedpłaconymi) przeznaczone są do dokonywania bezpośrednich płatności detalicznych, opiewających na niewielkie kwoty. Występują one wtedy jako substytut banknotów i monet oraz są uzupełnieniem innych bezgotówkowych instrumentów płatniczych. Pieniądz sieciowy przeznaczony jest również do dokonywania płatności detalicznych, z tą tylko różnicą, że są to płatności dokonywane na odległość (tzw. płatności zdalne), np. przez Internet⁸³.

Należy podkreślić, iż elektroniczne portmonetki nie są zwykłymi kartami płatniczymi. Nie są one bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi, inicjującymi transfer środków pieniężnych między dwoma rachunkami bankowymi, lecz elektronicznym środkiem wymiany, reprezentującym wartości pieniężne, za które klient wcześniej zapłacił. Elektroniczna portmonetka jest instrumentem typu *pay before* (tzn. zapłać wcześniej – instrument przedpłacony). Oznacza to, że jej posiadacz z góry płaci za jej określoną wartość nabywczą i dopiero wówczas może ją użyć jako środek płatniczy⁸⁴. Natomiast karty debetowe są instrumentami płatniczymi typu *pay now* (tzn. zapłać teraz). Oznacza to, iż posiadacz może realizować płatności do wysokości środków na swoim rachunku, a obciążenie rachunku następuje w momencie transakcji lub natychmiast po uzyskaniu przez bank informacji o dokonanej płatności. Karty kredytowe zaś należą do instrumentów typu *pay later* (tzn. zapłać później). Rachunek posiadacza jest obciążany po zrealizowaniu transakcji, a klient dopiero później spłaca kredyt. Zestawienie różnych instrumentów płatniczych przedstawia tabela nr 1.

⁸² R. Janowicz, *Pieniądz elektroniczny w wybranych krajach – charakterystyka, główne funkcje i zastosowanie*, „Bank i Kredyt” 2005, nr 1, s. 87.

⁸³ Szerzej na temat produktów pieniądza elektronicznego: *Survey of electronic money developments*, Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, November 2001 oraz *Survey of developments in electronic money and internet and mobile payments*, Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, March 2004.

⁸⁴ Szerzej jak wygląda rozliczenie płatności dokonanej pieniądzem elektronicznym w: M. Górski, *Rynkowy system finansowy*, PWE, Warszawa 2007, s. 139-141.

Za pomocą elektronicznych portmonetek transakcje dokonywane są w trybie *offline* i nie wymagają autoryzacji, dzięki czemu trwają tylko kilka sekund. W momencie dokonywania płatności za pomocą elektronicznej portmonetki ilość zgromadzonych na niej środków jest redukowana.

Tabela nr 1

Rodzaje podstawowych instrumentów płatniczych

Wyszczególnienie		Instrumenty papierowe		Instrumenty kartowe	Instrumenty elektroniczne
		gotówkowe	bezugotówkowe	bezugotówkowe	bezugotówkowe
Instrumenty typu <i>pay before</i>		czek podróżny		karta przedpłacona	
Instrumenty typu <i>pay now</i>	uznaniowe	banknoty, wpłata gotówki, przekaz pocztowy, przekaz pieniężny	polecenie przelewu, zlecenie stałe (<i>standing order</i>)		przelewy elektroniczne (<i>home banking, corporate banking</i>), <i>direct credit</i>
	obciążeniowe		polecenie zapłaty	karta debetowa	polecenie zapłaty (<i>direct debit</i>), GOBI
Instrumenty typu <i>pay later</i>	obciążeniowe	czek gotówkowy	czek rozrachunkowy	karta kredytowa, karta obciążeniowa (typu <i>charge</i>)	

Zródło: Grupa Robocza do spraw Programu Obrotu Bezugotówkowego przy Koalicji na Rzecz Obrotu Bezugotówkowego i Mikropłatności, *Obrót bezgotówkowy – zalety i korzyści wynikające z jego upowszechnienia*, Narodowy Bank Polski Departament Systemu Płatniczego, Warszawa 2008, s. 12.

Pieniądz sieciowy nie posiada postaci fizycznej. Jest to jedynie plik zapisany na twardym dysku komputera. Do załadowania gotówki na pieniądz tego rodzaju oraz do dokonania płatności służy specjalne oprogramowanie, które jest instalowane na komputerze klienta. Przy dokonywaniu płatności w sklepie internetowym, określona wartość środków pieniężnych jest przekazywana z karty posiadacza na kartę sprzedawcy. Jednocześnie wartość środków w pamięci karty zmniejsza się o wartość transakcji.

Należy podkreślić również różnicę pomiędzy pieniądzem elektronicznym a gotówką. Mianowicie nie jest on prawnym środkiem płatniczym na terenie danego kraju i nie jest on emitowany przez bank centralny. Oznacza to, iż nie musi on być wszędzie akceptowany w transakcjach handlowych. Można się nim posługiwać wyłącznie w takim zakresie, w jakim punkty handlowo-usługowe są skłonne do jego akceptacji. Powszechnie uważa się, iż w miarę upływu czasu pieniądz elektroniczny

zastąpi gotówkę, głównie dlatego że jest ona niewygodna, niebezpieczna i kosztowna (banknoty i monety się ścierają i muszą podlegać wymianie). Obrót gotówkowy generuje wysokie koszty związane z produkcją, transportem czy ochroną. Według raportu Komisji Europejskiej, w krajach Europy Zachodniej redukuje on Produkt Krajowy Brutto o około 0,4-0,6%. W Polsce szacuje się, że obrót gotówkowy kosztuje nas nawet 1% Produktu Krajowego Brutto, czyli dla przykładu w 2007 roku było to około 11 miliardów złotych⁸⁵. W niektórych krajach obecnie dokonywanych jest nawet 10 milionów operacji dziennie za pomocą pieniądza elektronicznego. Ponadto na świecie pojawiły się już inicjatywy całkowitego wycofania gotówki z obiegu⁸⁶.

Warto dodać, iż obok rozwoju pieniądza elektronicznego na świecie zaczęto wykorzystywać również płatności typu *tap and go* – czyli tak zwane płatności bezstykowe. Ich fenomen polega na tym, iż sam moment zapłaty zabiera mniej niż sekundę – wystarczy zbliżyć kartę z technologią *PayPass* do specjalnego czytnika. Dzięki temu średni czas transakcji jest krótszy o 12 sekund w porównaniu z transakcją gotówkową⁸⁷.

3. Instrumenty pieniądza elektronicznego w Polsce

Na początku 2009 roku w Polsce instrumenty pieniądza elektronicznego oferowane były przez dwa banki: PKO Bank Polski S.A. oraz Bank Zachodni WBK (patrz tabela nr 2).

PKO Bank Polski, jako pierwsza instytucja finansowa w Polsce, wprowadził produkt oparty na idei pieniądza elektronicznego. Od roku 2005 oferuje on samorządom, uczelniom i innym instytucjom usługę, którą nazwał po prostu instrument pieniądza elektronicznego. Dzięki niej instytucje mogą przekazywać świadczenia (np. stypendia, zasiłki rodzinne, socjalne, dla bezrobotnych) na rzecz uprawnionych wykorzystując to tego celu elektroniczną portmonetkę. Świadczeniobiorcy nie ponoszą żadnych opłat związanych z jej użytkowaniem, nie muszą posiadać rachunku bankowego oraz nie muszą podpisywać żadnych umów z bankiem, gdyż jest to instrument na okaziciela⁸⁸. Opłata związana z realizacją obsługi

⁸⁵ A. Kusak, A. Zeliaś, *Mur przed obrotom*, „Bank” 2004, nr 5, s. 41.

⁸⁶ Przykładem może być Singapur, w którym w ogóle nie ma w obrocie gotówki.

⁸⁷ P. Rychliński, *Płać zegarkiem*, „Gazeta Bankowa” 2007, nr 45, s. 40.

⁸⁸ Zgodnie z artykułem 3. ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych instrumenty na okaziciela nie wymagają zawarcia umowy w formie pisemnej.

świadczeń za pomocą pieniądza elektronicznego jest przedmiotem indywidualnych negocjacji z bankiem⁸⁹. Karta wydawana jest na okres 36 miesięcy, a środki pieniężne zapisane na karcie można zrealizować zarówno w formie gotówkowej (wyłaty w bankomatach, oddziałach i agencjach PKO BP), jak i bezgotówkowej (placówki handlowo-usługowe ze znakiem akceptacji Maestro). Instrumentem pieniądza elektronicznego posługują się zarówno jednostki samorządu terytorialnego (np. Poznań, Bogatynia, Szamotuły), jak i uczelnie (np. Akademia Pedagogiczna w Krakowie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Ponadto usługa ta została już wielokrotnie wyróżniona takimi nagrodami jak: „Złota Nagroda Rock Awards”, „Medal Europejski” czy „Najlepsze w Polsce – the best in Poland”.

Tabela nr 2

**Instrumenty pieniądza elektronicznego oferowane przez banki w Polsce
(luty 2009)**

BANK	NAZWA USŁUGI
BZ WBK	karta upominkowa karta z doładowaniem karta z doładowaniem premium karta socjalna premium karta z doładowaniem Maestro PayPass
PKO BP	instrument pieniądza elektronicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie oficjalnych internetowych stron banków.

Bank BZ WBK oferuje natomiast karty przedpłacone, które (jak sam podaje) są instrumentem pieniądza elektronicznego zgodnie z ustawą o elektronicznych instrumentach płatniczych. Posiada on w swojej ofercie 4 rodzaje kart dla osób fizycznych oraz 4 dla firm. Nie są one związane z kontem bankowym, a tym samym ani nabywca ani użytkownik karty nie ponoszą żadnych kosztów związanych z prowadzeniem rachunku. Jest to produkt na okaziciela, a kartę można przekazać dowolnej osobie bez żadnych formalności. Bank oferuje jedną kartę bez możliwości doładowania – kartę upominkową (zarówno dla osób fizycznych jak i firm) oraz karty z możliwością wielokrotnego zasilania, w tym: dla klientów indywidualnych - kartę z doładowaniem, kartę z doładowaniem premium oraz kartę z doładowaniem Maestro PayPass; dla firm: kartę z doładowaniem, kartę z doładowaniem premium oraz kartę socjalną premium. Wydanie karty z doładowaniem lub z doładowaniem premium to koszt 15 zł. Za transakcje bezgotówkowe dokonane kartami bank nie pobiera opłat.

⁸⁹ Standardowa opłata według taryfy prowizji i opłat bankowych pobieranych przez PKO BP za usługi oferowane klientom korporacyjnym to: 8 zł za wydanie nośnika instrumentu pieniądza elektronicznego oraz 2,5 zł za każde zasilanie nośnika.

Jednakże za wypłatę gotówki za pomocą karty bank pobiera opłatę w wysokości 5 zł (nawet w przypadku wypłaty za pomocą bankomatu BZ WBK).

Karty upominkowe bank oferuje tylko o określonej wartości nominalnej: 50, 100, 200, 300 i 500 zł. Można je kupić zarówno w oddziale banku, jak i w sieci Kantor Polski S.A. oraz Poczta Polska. Umożliwia ona dokonywanie płatności bezgotówkowych w punktach handlowo-usługowych na terenie Rzeczypospolitej, w tym transakcji internetowych w PLN. Nie można natomiast dokonać wypłat gotówki przy użyciu tej karty. Kartę z doładowaniem można zasilać gotówką we wszystkich oddziałach bankowych, urzędach pocztowych oraz przez Internet. Można za jej pomocą zapłacić za transakcje na całym świecie oraz wypłacać gotówkę z bankomatów. Karta z doładowaniem premium umożliwia dokonywanie na całym świecie transakcji bezgotówkowych w punktach usługowo-handlowych, transakcji gotówkowych oraz transakcji internetowych, z tym że realizacja transakcji gotówkowych możliwa jest jedynie w przypadku udostępnienia takiej funkcjonalności przez bank. Karta socjalna premium została stworzona dla jednostek samorządowych, urzędów oraz instytucji, które zobligowane są do wypłat różnego rodzaju świadczeń i zasiłków (jest to instrument podobny do oferowanego przez bank PKO BP). Karta umożliwia dokonywanie na całym świecie transakcji bezgotówkowych w punktach usługowo-handlowych, transakcji gotówkowych oraz transakcji internetowych. Ponadto kartę można podarować dowolnej osobie, która ma otrzymać dane świadczenie, gdyż nie posiada ona imienia i nazwiska użytkownika – dopiero świadczeniobiorca podpisuje kartę na rewersie. Karta *Maestro PayPass* to rodzaj elektronicznej portmonetki, którą można zasilać dowolną ilość razy i korzystać z niej wszędzie gdzie znajduje się logo *Maestro* – podczas płacenia za zakupy lub wypłat gotówki z bankomatów. To także pierwsza karta w Polsce wykorzystująca technologię *PayPass*, dzięki której można dokonywać również drobnych płatności (do 50 zł) bez konieczności umieszczenia jej w terminalu. Aby zapłacić kartą, wystarczy jedynie zbliżyć ją do specjalnego czytnika. Maksymalna dopuszczalna wartość pieniądza elektronicznego przechowywanego na karcie wynosi 500 PLN. Dzięki temu zyskuje się czas (nie podaje się karty sprzedawcy ani nie czeka na wydruk paragonu z terminala) oraz bezpieczeństwo (karta zaopatrzona jest w chip, a dzięki technologii *PayPass* płacąc klient samodzielnie zbliża kartę do czytnika). Wśród akceptantów kart z opisywaną technologią znajdują się między innymi:

kawiarnie Coffee Heaven, sieć McDonald's, Multikino, sieć Empik, sklepy spożywcze Żabka, apteki sieci Euro-Apteka i saloniki prasowe RUCH.

Na rynku istnieje wiele elektronicznych instrumentów płatniczych, z których niektóre przypominają instrumenty pieniądza elektronicznego. Należy jednak zauważyć, że posiadają one jedynie niektóre cechy pieniądza elektronicznego, ale nie są nim zgodnie z ustawodawstwem polskim. Chodzi tutaj głównie o karty przedpłacone (*pre-paid*) oferowane przez kilka banków, do których należą: ING Bank Śląski, PKO Bank Polski, Citi Handlowy, Dominet Bank. Mianowicie klient dostaje kartę w zamian za określoną wartość pieniężną (instrumenty typu *pay before*) i są one akceptowane przez inne podmioty. Jednakże często nie są to elektroniczne nośniki, a jedynie karty z paskiem magnetycznym, lub wartość pieniężna nie jest przechowywana na karcie, lecz na rachunku bankowym przypisanym do karty. Karty takie nie posiadają również limitu pojedynczej transakcji, który jest przewidziany dla instrumentów pieniądza elektronicznego. Nie można więc używać pojęć karta przedpłacona i instrument pieniądza elektronicznego zamiennie.

Instrumenty pieniądza elektronicznego są coraz bardziej powszechne w naszym kraju. Są to przeważnie instrumenty na okaziciela, przez co swobodnie można je przekazać innym osobom. Dzięki temu są wykorzystywane przez osoby fizyczne do wypłaty np. kieszonkowego, czy jako prezenty zamiast gotówki. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Polaków pracujących za granicą, firmy zaczęły wykorzystywać karty przedpłacone do przekazywania środków rodzinom pozostającym w kraju. Rozwiązanie takie nie tylko zapewnia większe bezpieczeństwo niż gotówka, ale także pozwala na tańsze od innych typów transfery międzynarodowe. Firmy i instytucje wykorzystują instrumenty pieniądza elektronicznego do wypłaty świadczeń (zasiłki, wynagrodzenia, stypendia), premii czy do rozliczeń delegacji swoich pracowników (firmy są zainteresowane wyeliminowaniem gotówki, dlatego coraz częściej decydują się na wydanie swoim pracownikom kart delegacyjnych, posiadających jedynie środki na delegację, przez co pracownik nie ma dostępu do rachunku firmy). Ponadto instrumenty pieniądza elektronicznego mogą zastępować bony towarowe (tradycyjne bony towarowe można wykorzystać tylko w sieci handlowej, przez którą były wydane, lub w specjalnie wyznaczonych placówkach handlowo-usługowych, natomiast instrumenty pieniądza elektronicznego mogą być wykorzystywane w dowolnym miejscu, nawet w skali międzynarodowej). Należy również podkreślić bezpieczeństwo tych instrumentów. Są

to karty chipowe, a nie wyposażone w paski magnetyczne, co już oznacza większą trudność w sfalszowaniu. Ponadto karta nie jest powiązana z rachunkiem bankowym, przez co doceniają ją szczególnie osoby dokonujące płatności w Internecie. Karty przedpłacone choć nie przynoszą spektakularnych zysków, stają się koniecznym uzupełnieniem standardowej oferty produktowej banku.

Warto dodać, iż przyszłością są karty wieloaplikacyjne, które skupiać będą cechy instrumentu pieniądza elektronicznego, funkcje identyfikacyjne (zastąpienie dokumentu tożsamości) i funkcje administracyjne (bilety komunikacji miejskiej, indeks studencki, karty rabatowo-lojalnościowe)⁹⁰. Funkcje takie w przyszłości mogą pełnić elektroniczne legitymacje studenckie czy elektroniczne karty miejskie wprowadzane między innymi przez Trójmiasto i Poznań.

Podsumowanie

W Polsce nadal przeważają płatności gotówkowe (szacuje się, że stanowią około 90% wszystkich płatności), jednak coraz częściej dostrzegane są zalety elektronicznych instrumentów płatniczych. Polacy korzystają już powszechnie z kart płatniczych oraz z usług bankowości elektronicznej. Coraz chętniej również korzystają z kart chipowych, uznając karty z paskiem magnetycznym za niebezpieczne. Można więc przewidywać, iż równie szybko przekonają się do instrumentu pieniądza elektronicznego, szczególnie ze względu na jego szerokie możliwości wykorzystania oraz bezpieczeństwo. Głównymi barierami są w tej chwili jedynie oferty banków, które dopiero wprowadzają pieniądź elektroniczny oraz brak informacji o nowych instrumentach na rynku. Jednakże powstają inicjatywy na rzecz elektronicznych instrumentów płatniczych, takie jak Koalicja na rzecz obrotu bezgotówkowego i mikropłatności, która powstała w 2007 roku przy Związku Banków Polskich. Podstawowym celem jej utworzenia jest właśnie rozwój i upowszechnienie elektronicznych instrumentów płatniczych, poprzez rozszerzenie zakresu funkcjonowania rozliczeń bezgotówkowych, przyspieszenie elektronicznej gospodarki i obniżenie kosztów jednostkowych transakcji elektronicznych. Dzięki temu pieniądź elektroniczny w najbliższych latach stanie się w naszym kraju

⁹⁰ Najszersze zastosowanie kart wieloaplikacyjnych można zaobserwować w Malezji. Tam karty pod nazwą GMPC (*Government Multi-Purpose Card*) zastępują wcześniej stosowane tradycyjne dokumenty tożsamości, czyli: dowód osobisty, prawo jazdy, paszport i książeczkę zdrowia oraz posiadają też funkcję instrumentu płatniczego.

powszechnym instrumentem płatniczym. Jednakże przez wiele lat będzie istniał jeszcze obok papierowego pieniądza gotówkowego.

Bibliografia

- 1) Bank Zachodni WBK, www.bzwbk.pl.
- 2) Dyrektywa 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 roku w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L 275/39, 27.10.2000.
- 3) Górski M., *Rynkowy system finansowy*, PWE, Warszawa 2007.
- 4) Grupa Robocza do spraw Programu Obrotu Bezgotówkowego przy Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Obrót bezgotówkowy – zalety i korzyści wynikające z jego upowszechnienia, Narodowy Bank Polski Departament Systemu Płatniczego, Warszawa 2008.
- 5) Janowicz R., *Pieniądz elektroniczny w wybranych krajach – charakterystyka, główne funkcje i zastosowanie*, „Bank i Kredyt” 2005, nr 1.
- 6) Kisiel M., *Internet a konkurencyjność banków w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2007.
- 7) Kusak A., Zeliaś A., *Mur przed obrotem*, „Bank” 2004, nr 5.
- 8) MasterCard, www.mastercard.pl.
- 9) Pawlonka A., *Pre-paid w bankowości*, www.kartyonline.pl.
- 10) PKO Bank Polski, www.pkobp.pl.
- 11) Rychliński P., *Płać zegarkiem*, „Gazeta Bankowa” 2007, nr 45.
- 12) Starkowski M. T., *Idziemy na zbliżenie*, www.kartyonline.pl.
- 13) *Survey of developments in electronic money and internet and mobile payments*, Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, March 2004.
- 14) *Survey of electronic money developments*, Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, November 2001.
- 15) Ustawa z dnia 12 września 2002 roku o elektronicznych instrumentach płatniczych, Dz. U. 2002, nr 169, poz. 1385 z późn. zm.
- 16) Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, Dz. U. 1997, nr 140, poz. 939 z późn. zm.

17) Związek Banków Polskich, www.zbp.pl.